

Paliere terminologice din perspectiva barierelor lingvistice: încifrare și transparență în terminologia medico-farmaceutică

Stelian Dumistrăcel

Doina Hreapcă

Luminița Botoșineanu

Abstract: *In the first part of the article we review some landmarks of the development of medical-pharmaceutical terminology in Romanian, by focusing on two stages: [a] the beginnings, characterized by the concern in translation in order to make the technical terms explicit for the masses, and [b] the contemporary phase placed in the globalization context, when we witness a highly encrypted terminology of the medico-pharmaceutical products as far as the endogenous discourse is concerned, in compliance with the international law and regulations imposed by The WHO Regional Office for Europe. In the second part we analyze the multitude of linguistic means and resources used on local market by professional companies that exert a real seduction upon the patients-buyers by means of transparent, attractive names mainly attributed to the herbal remedies or to the so-called "dietary supplements". This influencing activity occurs mainly through the so-called "texts of contact": lettering on the packaging, leaflets and advertising materials.*

Keywords: *medico-pharmaceutical terminology, language barriers, pragmalinguistics, discursive spaces, endogenous discourse, exogenous discourse, terminological transparency, texts of contact, verbal message, iconic message.*

0.1. În câteva articole și studii publicate anterior (cf. Dumistrăcel 2000; Dumistrăcel 2006; Dumistrăcel et alii 2011^a), dar mai ales în comunicări, realizate cu noi colaboratori, prezentate la diferite manifestări științifice în ultimul timp (cf. Dumistrăcel et alii 2011^b; Dumistrăcel et alii 2011^c) am lansat conceptul de «paliere terminologice» și am dezvoltat câteva implicații ale studierii acestuia, cu referire specială la comunicarea în domeniul medical și farmaceutic, raportându-ne la perspectiva stilurilor și a limbajelor funcționale, la conceptul de «discurs endogen» și la variația diastratică, respectiv la variația diafazică în comunicarea specializată.

O problemă asupra căreia am stăruit, de asemenea, și la care revenim acum, a fost aceea a «barierelor lingvistice», abordate anterior în ceea ce privește nivelul comunicării în domenii de impact sociocultural deosebit (medico-farmaceutic, juridic și al culturii), ca și referitor la conceptul de «compliance farmaceutică» (o adaptare pentru engl. *Pharmaceutical Compliance*).

Problemei barierelor lingvistice îi este consacrată și comunicarea de față, cu observații generale asupra unui nu doar aparent paradox, anume asupra procesului de *încifrare*, pe un anumit segment al comunicării, privitor la terminologia medico-farmaceutică (în continuare: TMF), în pofida a ceea ce s-ar impune din perspectiva logicii lucrurilor, dar mai ales a performanței, anume *transparența* în materie de folosire a termenilor în diferite tipuri de texte.

Deși s-ar putea obiecta că, de regulă, încifrarea (extremă) se produce la nivelul a ceea ce putem numi «inventare» (terminologii), interesul pentru studiu rămâne, căci nu este mai puțin adevărat că rezultatele sunt, în diferite proporții, reflectate, apoi, în «discursuri».

0.2. Dată fiind utilizarea termenului de *încifrare*, simțim obligația să-l prevenim pe cititor că nu ne referim (direct) la așa-numita „funcție criptică a limbajului”, un aspect al comunicării pentru care, în literatura de specialitate în limba română, abordarea cea mai cunoscută este aceea din capitolul *Limbajul medical*, parte a unui excelent studiu intitulat chiar *Comunicarea*, al lui Christian Baylon și Xavier Mignot (*La Communication*, Nathan, Paris, 1994, tradus în limba română în 2000, text la care trimitem, în continuare, prin sigla Baylon – Mignot 2000).

De fapt, asupra acestei probleme Baylon și Mignot revin, nuanțat, din diferite unghiuri, în diferite capitole din secțiunea a X-a (*Limbaj și comunicare medicală*) a monografiei lor, capitole intitulate semnificativ *Comunicarea medic – bolnav*, *Informația medicală* și *Comunicarea scrisă între medici*.

Precizăm, în plus, că, în cele ce urmează, în pofida a numeroase aspecte ale domeniului pe care autorii citați le tratează, deosebit de interesante socio- și psiholingvistic, trebuie să renunțăm la discutarea încercării acestora de a diagnostica, în principiu, funcția criptică prin raportare la glisarea, în interrelaționarea lingvistică din mediul medical, la diferite niveluri, de la *argou*, ca limbaj profesional, la *jargon*, ca strategie de comunicare, în general urmărind ocultarea:

„dorința de a ascunde o informație ne-inițiatilor într-o situație de comunicare propriu-zisă”; „practicianul evită, prin intermediul argoului, să spună direct pacientului un adevăr prea dur, prin intermediul unor termeni pe care acesta nu-i înțelege” (Baylon – Mignot 2000: 351, 352); după autorii citați, există, însă, și o sferă mai largă a înțelesului pentru conceptul «funcție criptică»: însăși *tehnicitatea* unui limbaj oarecare îi conferă acestuia „o funcție criptică virtuală”, iar utilizatorilor „o potențială putere” (*op. cit.*, p. 351). Totodată, precizăm faptul că tânărul nostru coleg Cristinel Munteanu este principalul critic al punctului de vedere Baylon – Mignot în ceea ce privește aspecte de teoria limbii, în primul rând cu privire la plasarea discuției respective, în special la nivelul analizei *discursului medical*, iar nu al *limbajului medical* propriu-zis (cf. Munteanu 2010: 120; vezi și p. 123). Dar, evident, este vorba doar de o precizare la care obligă redactarea unui text din perspectiva exigențelor, stricte, ale lingvisticii de orientare coșeriană, întrucât celor doi autori nu le este străină realitatea „discursului medical”; vezi, de exemplu, Baylon – Mignot 2000: 374–375; ne confruntăm cu analiza a două tipuri de discurs medical, în funcție de transmiterea informației.

0.3. Totuși, desigur, deși avem în vedere mai ales un alt aspect și un alt nivel al TMF (dat fiind faptul că *încifrarea* funcționează preponderent la nivelul terminologiei specialiștilor, iar *transparența* este un aspect ce intervine în ceea ce privește redactarea așa-numitelor „texte de contact”, așadar la nivelul discursului exogen), discuția noastră se plasează în sfera generală atât a diferențelor *de limbaj*, cât și a celor *de discurs* în domeniul respectiv.

1. Statutul lexicului specializat în spații discursive tipice (generalități)

Din această perspectivă, reluăm o discuție privind comunicarea *endogenă* și *exogenă* și din punctul de vedere al „barierelor lingvistice”.

1.1. Discursul endogen. Cea mai largă perspectivă de abordare a problemei anunțate, cu raportare la tipul de comunicare respectiv, o

putem considera pe cea formulată într-o sentință, privind, în egală măsură, limitele limbajului, cât și cele ale facultății umane de cunoaștere, sentință devenită celebră, aparținându-i lui Ludwig Wittgenstein, din prima lui perioadă: „Die Grenzen meiner Sprache bedeuten die Grenzen meiner Welt” (*Tractatus logico-philosophicus*, 5.6). Așadar, în termenii unei particularizări *ad-hoc*, ceea ce nu pot eu numi din domeniul medical și farmaceutic, ca persoană, nici nu există în lumea mea și, astfel, diferite tipuri de bariere existente (sociale, de statut, de rol, strategice și chiar emoționale) se manifestă în plan lingvistic. În consecință, s-ar părea că specialiștii din domeniul respectiv și vorbitorii limbii comune trăiesc în două lumi virtuale diferite, dar, așa cum putem ușor admite, între acestea există corespondențe, datorită interferențelor din realitate.

Lumea realiilor specialiștilor este aceea reflectată prin *discursul endogen*, cel care funcționează, perfect motivat, la nivelul cunoașterii științifice, la cel al unei anumite circulații interne a rezultatelor cercetării, al proiectării producerii de bunuri de profil și al asigurării circulației primare a acestora. Discursul respectiv cunoaște, în principiu, trei ipostaze: discurs *intra-disciplinar* (de exemplu, enunțuri ale unui biolog ce exprimă judecăți și relații, respectiv prin care acesta face cunoscute rezultatele investigațiilor sale altor biologi), *inter-disciplinar* (discurs care îi pune în contact pe reprezentanții a diferite domenii științifice cointerestate; în cazul de față biologi, medici, chimiști, farmaciști) și *trans-științific* (un specialist aduce la cunoștința publicului fapte de *interes general* din domeniul științific; cf. Véron 1997: 29–31).

Putem vorbi de comunicarea ce se plasează într-un *câmp discursiv* sau, mai puțin pretențios, într-un *spațiu discursiv al specialiștilor*, utilizând vocabularul propriu unui mediu profesional.

Rezerva noastră terminologică din fraza precedentă are în vedere faptul că specialiștii care au lansat conceptul de «champ discursif», Dominique Maingueneau și Pierre Bourdieu, au gândit aplicarea termenului mai ales la domenii ale ideologicului; de exemplu, cu privire la școli filozofice sau la curente politice (cf. Charaudeau – Maingueneau 2002: 97; se trimitе însă la conceptul de «champ scientifique», al lui Bourdieu; pornind de la același sociolog, pentru conceptul – simbolic – de «champ littéraire», cf. Joseph Jurt, *La théorie du champ littéraire et l'internationalisation de la littérature*; /www.freidok.uni-freiburg.de.).

Numai în treacăt, trebuie să observăm că, în pofida unor asemănări privind discursul trans-științific și discursul exogen, între acestea

există diferențe de principiu: discursul trans-științific abordează teme de interes general, ce nu au în vedere interesul de informare al unui anumit consumator și atinge numai accidental parametrii unui text «de contact». Oricum, discursul trans-științific poate fi interpretat ca o zonă de tranziție între spațiul comunicării endogene și cel al comunicării exogene.

Excurs. Iată, de exemplu, un caz privind riscurile asumării, involuntare, în mass-media, a unui discurs endogen intra- sau inter-disciplinar: un ziarist a semnalat folosirea greșită, în buletinul de știri al canalului de televiziune X..., a substantivului *colposcopie*, cu referire la un examen medical la care a fost supus președintele George W. Bush. Or, observă cronicarul tv, *colposcopie* numește controlul medical al vaginului, pe când președintele SUA fusese supus unui examen al colonului (*colonoscopie*; C. R., în „Evenimentul zilei”, 2.06.02, p. 15, sub titlul *Vaginul lui Bush*). Desigur, observarea funcției metalingvistice a limbajului, de obligatorie decodare în textul jurnalistic a termenilor „tehnici” de strictă specialitate (ceea ce presupune însă cunoașterea lor), îl putea scuti pe jurnalist de impostura involuntară.

1.2. Discursul exogen din perspectivă istorică. Faptul că în domeniile, conexe, ale medicinei și farmaciei, activitatea creatoare este implicit o comandă socială, una chiar extrem de profitabilă financiar (în clasamente neoficiale, piața medicamentelor ocupând, alături de cea a alimentelor, a armamentului și a energiei, una din cele mai importante poziții în economia mondială), constituie un motiv pentru care performanța comunicării în spațiul discursiv propriu consumatorului prezintă o necesitate vitală. Această necesitate urmează, din perspectivă antropologică, drumul de la tratamentul prin magie, secretizat ca practici și ca limbaj, la tratamentul în care se recurge la colaborarea pacientului, respectiv în care este atent urmărită funcționarea și explicarea ofertei în ceea ce privește remediile.

Având ca obiectiv principal preocuparea pentru sănătatea publică, începând, în linii generale mai ales din secolul al XIX-lea, față de consumatorii de produse farmaceutice, o masă neomogenă economic, social și cultural, numai parțial instruită, s-a instituit o politică lingvistică a accesibilității TMF și de explicare a acesteia; o anumită preocupare, în sfera cea mai largă a terminologiei farmaceutice, există și în contemporaneitate, dar în forme și din rațiuni diverse.

1.2.1. Ca punct de plecare pentru explicarea terminologiilor științifice, în general, trebuie să avem în vedere manifestări târzii ale curentului iluminist, de cultivare, pe toate planurile, a unei populații,

pentru asimilarea de cunoștințe din domenii ale științelor, atitudine democratică continuată în epoca modernă. Acestei orientări generale i se datorează, printre altele, răspândirea științei de carte, iar, în provinciile românești, traducerea de publicații având ca obiectiv popularizarea de cunoștințe practice în cele mai variate domenii (pentru o caracterizare generală, cf. Ursu – Ursu 2004: 11-12 și passim). Dată fiind finalitatea cunoașterii, pătrunderea împrumutului neologic la nivelul limbii literare este adesea însoțită, în textele respective, fie de calchierea neologismului, fie de indicarea unor corespondente aproximative, compuse pe terenul limbii române, devenite, cu timpul, denumiri comerciale, oferite uneori ca explicații pentru cititor. Intențiile lămuritoare ale adaptărilor românești, pentru un anumit public, dar după modelul originalilor din limbile franceză, germană, dar și din alte limbi, sunt declarate chiar prin titlul cărților respective.

Câteva exemple: Ștefan Vasilie Episcopescul, *Practica doctorului de casă. Cunoștința apărări ș'a tămăduiri boalelor bărbătești, femești și copilărești. C-o prescurtare de hirurgie, de materie medicală și de veterinerie, pentru doctor și norod*, București, 1846; Dr. Pagliano, *Arta vindecării, pentru părinți, sau doctorul de casă*, traducere din limba germană de S. Botez, Iași, 1861; B. Raspail, *Manualul sănătății sau medicina și farmacia domestice*, traducere de I. B[rezoianu], București, 1852 (apud Ursu – Ursu 2004: 374, 395, 402; evidențierile grafice ne aparțin). În ceea ce privește ultimul titlu, acesta s-ar putea să se refere, de fapt, la un alt autor, François Vincent Raspail, care a publicat, la Bruxelles, în 1845, un *Manuel annuaire de la santé ou Médecine et pharmacie domestiques*).

Modelele generale sunt, așadar, lucrări de același profil apărute în Franța, în Germania, sau în alte țări din Occident; spre informare generală, notăm titluri de volume tipărite în Franța, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, ba chiar și la începutul celui următor:

Auguste Corlieu de Saint-Vincent, *Nouvelle médecine des familles à la ville et à la campagne...*, Paris, 1866; vezi o nouă ediție, Paris, 1894 (J.-B. Baillière et fils éditeurs); F. Siebert, *Le Conseiller Médical des Familles, traité pratique de médecine domestique*, Paris, 1907 (Librairie J. - B. Baillière & Fils; așadar, pare a fi un program de apariții al editurii respective).

Iată numai câteva exemple, din adaptări în limba română ale unor texte după originale de limbă greacă, ilustrând comunicarea specialistului cu cititorul în ceea ce privește zona generală a TMF: apar mai

ales nume de materii prime din compoziția medicamentelor, dar și nume de boli:

[α] „*Vărsatul spuzos* – scarlatina.... Ia *floare de pucioasă* [pulbere de sulf, obținută prin volatilizare sau sublimare], *magnesie albă* [oxid de magneziu, folosit în medicină ca purgativ] și zahar, din câte trele câte două dramuri...” (Episcopescul 1846: 243, 246);

[β] „*Boala sângerăturii matchii* – menoraghia [varianta de origine grecească pentru *menoragie* ‘afecțiune a uterului...’]... se întâmpină... și cu luarea picăturilor de scorțișoară, câte 30 de picături ... într-o lingură cu apă, sau de *elicsir de vitriol* [acid sulfuric] anglican [!...] într-o lingură cu apă sau în ceaiu de mușetel sau de coada șoricelului rece...” (*ibidem*, p. 271, 273).

Termeni populari, sinonime pentru denumirile științifice, sau alternând cu acestea, ca manifestări ale variației diastratice și chiar diatopice, apar și în texte care se adresează exclusiv specialiștilor, dar, aspect important, nu sunt prezente nume propriu-zise de medicamente, ci textele cuprind, frecvent, denumiri de substanțe ce intrau în compoziția acestora, sau nume de semipreparate de casă. Este ceea ce putem constata, de exemplu, și în cazul secțiunii (a VI-a) intitulată *Materia doctorilor*, din volumul al doilea, „cuprinzând preparația (facerea) a 500 rețete”, din repertoriul *Encolpiul doctorilor seau Medicina practică*, traducere a postelnicului D. Cornea, tipărită la Iași în 1849, după un original grecesc avându-l ca autor pe Dionisie Piru Tesalianul. Prezentăm textul câtorva rețete [reproducem grafia originalului]:

[α] „§ 468. *Elisir cordial sau de inimă*. Metodul preparației. „Ia apă lambicată de melisă (mătăciune) și de scorțișoară, câte 24 dramuri, licor anodin 5 dramuri, dulceață (mangiun) alchermes [?] 5 dramuri [...] sirup de stevie (Rumecs acetosa) 25 dramuri; unește-le la un loc și ia la fie care giumătate de ceas cu apă. Caracterul, fluid (curgători) și mirositori. [...] Doza (luarea), câte 10 dramuri luate în apă la fie-care ceas” (Cornea 1849 /II/: 4);

[β] „§ 780. *Beutură calmantă (alinătoare)*. Ieă apă prefăcută de mintă 8 dramuri, de scorțișoară 16 dramuri, zeamă de alămăe 8 dramuri, laudanu (picături de afion) 20 de picături, sirop de mintă 4 dramuri; punele în 50 dramuri apă și le întrebuește. Puterea. Alinătoare și opritoare vărsăturii (aptemetică). Întrebuințare. La vărsătură (vomit), la răgăitură, la colică spasmodică (cărceitoare) și la colica de care pățimesc zugravii. Doza. Să se iae câte puțin și adese” (Cornea 1849 /II/: 127).

În legătură cu prezența termenilor «populari», de tipul *vărsătură* (glosat prin neologism), *răgăitură* (rămas neglosat), sau adjectivele *alinătoare* (folosit ca glosă pentru neologismul *calmantă*), respectiv *cărceitoare* (folosit ca glosă pentru *spasmodică*), ca și în legătură cu denumirile unor boli ori resurse (substanțe solide sau lichide), trebuie să observăm că ei reprezintă registrul normal al spațiului discursiv al textului, căci autorii recurg la termeni de aceeași factură și în ceea ce privește verbele sau adjectivele; vezi mai sus (a se) *întâmpina* ‘a se trata’; (apă) *prefăcută* (cu mintă) ‘preparată’. Nu putem stăruî asupra multiplelor probleme de lingvistica textului pe care cele două rețete le pun în evidență, dar trebuie să ne oprim asupra unui caz privind statutul neologismului; adjectivul *cordial*, explicat imediat prin „de inimă”, este translat din grecește (limba originalului) și din italiană, căci numele medicamentelor este dat în trei limbi, după formula:

Αλεξήτιον κοδιάλε

Elisire cordiale

Elisir cordial sau de inimă.

Menționăm că sensul ‘referitor la inimă, ca organ al corpului omelesc’ al adjectivului în discuție nu apare în dicționarele limbii române; explicația ‘întremător’, cu trimitere la domeniul medicinei și cu precizarea „ieșit din uz”, dată ca prim sens pentru adjectivul *cordial*, -ă în MDA 2010: s.v., rezumă o tratare (dezvoltată) după DA 1940: s.v.; cităm, de aici, doar valoarea substantivată a adjectivului, având sensul „poțiune cordială”, cu trimitere la Pisculescu 1829: 230 („Cordialuri cu miroase de cuișoare”). Căci sensul de bază al adjectivului în DA este dat prin parafrizarea explicației din volumul *Doctorul de casă, sau Dicționarul sănătății*, al lui Vasile Bianu (prima ediție a cărții, din 1910), un text preluat aproape identic, în ediția a doua a acesteia, într-un articol ce merită să fie citat (chiar fragmentar) pentru exemplificarea discursului medical din lucrările pentru publicul larg:

„**Cordială** (băătură) se zice de o poțiune, sau băătură, că este *cordială*, atunci când ea are însușirea de a ridica repede căldura generală a corpului, de a mări puterea inimii și a stomacului. Între băuturile cordiale se numără toate vinurile bune și vechi (Cotnari, Drăgășani, Malaga, Madera, Marsala, etc.), alcoolice (rom, rachiu, coniac, kirsch, diferite licoruri) eterul, apele și licorurile de mentă, melisă, scorțișoară, într-un cuvânt toate lichidele stimulente [...]. Sunt bune să se dea ca leac în toate cazurile de slăbiciune și sfârșală, cum se întâmplă în urma unei emoțiuni morale foarte vii, după un sdruncin mare fizic, la înecați, la asfixiați, la răniți

(mai ales cei prin armă de foc), la arși, când sunt amenințați de leșin (sincopă)” (Bianu – Glăvan 1929: s.v.).

Iată și titlul unui manual de educație medicală de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, tipărit în Saxonia, cu formulări tipice în ceea ce privește fenomenul de studiu:

Immanuel Stange, *Der Hausarzt oder Anzeige der bewährtesten Hausmittel, und Anweisung sie zur Verhütung oder Heilung der Krankheiten gehörig zu gebrauchen. Ein Handbuch für Landgeistliche, Hausväter und andere Personen, die an Orten leben, wo kein Arzt ist* (Leipzig, Liebeskind, 1797);

adică:

„Doctorul de casă sau sfaturi asupra celor mai recunoscute leacuri și îndrumări cu privire la preîntâmpinarea și vindecarea cuvenită a bolilor. Un îndreptar pentru preoți de țară, capi de familie și pentru alte persoane care trăiesc în locuri unde nu se află doctor”.

1.2.2. Pentru analiza pragmalingvistică a comunicării în *domeniul medico-farmaceutic* într-o etapă mai veche, trebuie luată în considerare, consecvent, problematica plurivalentă a relațiilor, obligatorii în practică, între *specialist* (practicând un discurs *endogen*) și *pacient* (față de care este uzual discursul *exogen*, ca una dintre ipostazele complianței farmaceutice). Principala problemă de studiu privind eficiența comunicării privitoare la TMF o reprezintă *denominația* produselor farmaceutice, obiect, dintotdeauna, al unor cutume și uzanțe de „breaslă” (prezența unei terminologii puternic specializate, fatal „încifrată”). Pentru eficiența relațiilor între cei doi factori ai comunicării, a funcționat, însă, permanent, preocuparea pentru decodare, într-un limbaj „popular”; la acest de al doilea nivel există termeni corespunzători, mai mult sau mai puțin proprii, pentru a numi cele mai multe boli și remedii; apropierea s-a realizat anterior, treptat, prin pătrunderea termenilor științifici în limbajul popular. Persistă însă două spații discursive: cel al *experienței comune* și cel al *științei*.

Pe baza unor surse credibile, cum sunt dicționarele de tipul celor intitulate „Doctorul de casă” (cf., de exemplu, Bianu – Glăvan 1929), ne putem propune o comparație între elementele de performanță comunicativă din etapa anterioară globalizării și cea actuală, pentru a schița direcții și soluții de atenuare treptată a barierelor lingvistice existente astăzi.

Faza genuină a înțelegerii denumirii – calcul lingvistic și creația pe teren românesc. Pentru a ilustra aceste procese lingvistice, ne limităm la prezentarea unor exemple de echivalențe terminologice din traduceri aparținând celei de a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea și primei jumătăți a secolului al XIX-lea, după monografia în care N.A. Ursu studiază formarea terminologiei științifice românești, cu raportare la terminologia din dicționarul Bianu – Glăvan; prezentăm termenii pentru noțiunile PURGATIV [I] și ANTIDOT [II]:

[I]

[A] Ursu 1962: 264

- *curățenie; dohtorii curățitoare; leacuri deșertătoare (purgative)*
 - *purgative (curățenii); purgativ*
- Cf. lat. *purgativus*, germ. *Purgativ*, fr. *purgatif*.

[B] Bianu – Glăvan 1929: 228, 616

- *curățenie* – caută la *purgativ*
- *purgativ*, de la lat. *purgare* ‘a curăți’, *curățenie*.

[II]

[A] Ursu 1962: 148

- *antidoton, antidota, mineral antițarmic*
- *anti-farmace (împotriva otrăvirei)*
- *antițarmac, contra-otravă*

Cf. ngr. *αντίδοτον, αντίφάρμακον*; lat. *antidotum*, fr. *antidote*.

[B] Bianu – Glăvan 1929: 61

- *antidot* (< gr. *anti* ‘contra’ și *dotos* ‘dat’)
- „o substanță este antidotul altei substanțe când nimicește efectele acesteia...”.

2. Pragmatica studierii terminologiei medico-farmaceutice din perspectiva comunicării specializate și încifrarea denumirii

2.1. Abordarea temei se înscrie într-o proiecție de studiu ce consideră TMF drept un domeniu lexical al limbii române literare ca

instrument de comunicare specializată. Acest scop, ce poate fi atins pornind de la investigarea discursurilor selectate din corpusuri de texte de specialitate, din perspectiva elementelor de lingvistică a textului, are ca obiectiv referirea la cele două niveluri, din punctul de vedere al pragmalingvisticii, la care ne-am referit anterior, și pe care le marcăm, în continuare, pentru a facilita trimiterile: [I] discursul *endogen*, intradisciplinar (I^1) și interdisciplinar (I^2), de exemplu, cel dintre farmaciști și medici (= I^1), respectiv dintre aceștia și chimiști sau biologi (= I^2), și [II] discursul *exogen*, cel al relațiilor dintre farmaciști/medici și pacienți (II^2).

Față de rezerve care se manifestă, cu oarecare insistență, în legătură cu acest tip de analiză, ținem să reamintim o definiție de factură generală a pragmaticii, considerată a fi studiul capacității vorbitorilor de a comunica mai mult decât ceea ce este explicit! De altfel, este interesantă însăși evoluția, în limba română, a împrumutului aflat în relație cu numele domeniului respectiv; ngr. *πραγματεία* înseamnă „produs comercial, marfă” și, cu sensul de „lucrare, operă”, păstrând așadar sensul etimologic, a fost înregistrat la Dimitrie Cantemir (DLR 1980, s.v. *pragmatie*). Dar, din același etimon (probabil în contexte din care substantivul a absorbit semnificații ale unor determinante depreciative dispărute cu timpul), se explică și *pramatie*, termen care, alături de semnificația neutră „fel, soi de om”, are, prin extensie, valoarea peiorativă de „persoană fără caracter, cu purtări și apucături rele, imorală etc., canalie, lichea” (DLR 1980, s.v.; la un scriitor cu înalte studii teologice, probabil cunoscător de greacă, Mihai Lungianu, s-a notat o variantă cu fonetismul din neogreacă: „Pragmatia noastră [...] își urmează calea apucăturilor din vechime, dând câștig celor care se scoală mai de dimineață”). De altfel, familia neologismului a fost alimentată, periodic, prin elemente cu semnificații variate. De la începutul secolului al XIX-lea datează adj. *pragmatic* „care privește sau urmărește acțiunea, succesul, aspectul practic, utilitatea” (cu alunecare spre peiorativ, „care judecă, acționează în funcție de considerente de conjunctură), împrumut cu etimologie multiplă (origine neogreacă, franceză, germană); cât despre *pragmatism* (subst.) și *pragmatist* (adj. și subst.), acestea sunt noutăți de origine franceză; pe de altă parte, este interesant de notat că în DLR 1980 încă nu era înregistrat subst. *pragmatică* „disciplină al cărei obiect îl constituie limba, privită nu ca sistem de semne, ci ca acțiune și interacțiune comunicativă; ... lingvistică a uzului” (Bidu-Vrăncianu et alii 2001: s.v.), acesta împrumutat din engleză, respectiv din germană.

Lăsând la o parte, pentru moment, diferitele categorii de medicamente, avantajate sau dezavantajate în grade diferite din perspectiva înțelegerii semnificației denumirii, din punctul de vedere al evoluției

sistemului general de comunicare specialist – public, trebuie să consemnăm un fenomen de cel mai mare interes pentru contemporaneitate: în condițiile legiferărilor impuse de globalizarea economică, există reguli de opacizare a denumirilor noilor produse farmaceutice, cu referire la indicii care, într-un fel sau altul, recomandau un anumit medicament (scopul utilizării, modalitatea administrării etc.).

2.2. Putem constata că, în domeniul medico-farmaceutic, prin legislație și prin demersul practic, se manifestă un important decalaj între profilul terminologiei de specialitate și uzul comun, decalaj al cărui studiu poate contribui la optimizarea comunicării; este o viziune care impune ca obiectiv de cercetare comparația *limbaj pentru știință* / *limbaj pentru cunoaștere*, adică abordarea studierii limbajelor specializate în raport cu utilizarea acestora în vorbirea comună, așa cum este reflectată în interrelaționarea specialist – vorbitor al limbii comune, reprezentând:

a) texte/discursuri de specialitate, la nivelul discursului *endogen* (de tip I¹ și I²) și

b) texte/discursuri prin care se transmit informații din partea specialiștilor către vorbitorii limbii comune direct interesați (virtuali pacienți), ca discurs *exogen*.

Față de celelalte două domenii terminologice la care ne-am referit anterior (cf. § 0.1), domeniul juridico-administrativ și al cultului religios, de asemenea de mare impact sociocultural, domeniul medico-farmaceutic este cel în care funcționează constant, din imperativul eficienței în comunicarea publică, cele două paliere ale comunicării reprezentate prin discursul *endogen* și cel *exogen*.

2.3. Specificul actual al denominației medicamentului; cadrul general de reglementare a încifrării

Pentru studiul barierelor lingvistice care au apărut, în ultimele decenii, prin mondializarea industriei și a pieței farmaceutice, ca rezultat al legiferărilor internaționale, adoptate și în România și producând efecte lingvistice importante, se impune investigată problematica a trei categorii de nume:

– [a] problematica denominației din perspectiva „inventării” *medicamentului* (= M);

– [b] problematica denominației în faza prescrierii M în relația medic – pacient;

– [c] problematica denumirilor utilizate la nivelul desfacerii M în farmacii.

Pentru determinarea nivelului de performanță comunicativă, a categoriei [a] de texte, reprezentând „inventarea” și „lansarea” M, analiza lingvistică presupune să fie luate în considerare efectele reglementărilor terminologice, referitoare la criteriile:

- M *inovatoare* [α]
- M *generice* [β], pentru care o problemă de studiu de interes deosebit este aceea a așa-numitelor „denumiri-umbrelă”.

Studiul performanței denumirii după criteriile interne ale domeniului impune considerarea textului legilor privind „testele de vizibilitate” iar, pe de altă parte, a textelor oficiale de tipul *Ghid privind denumirea medicamentelor de uz uman* (2008) etc. Constrângerile încifrării pentru denumirea „inventată” pot fi urmărite pe baza interpretării interdicțiilor cuprinse în schemele din Fig. 1 și Fig. 2, referitoare la „Arborele de decizie”, după instrucțiuni ale Organizației Mondiale a Sănătății (WHO), pe care le publicăm ca anexe.

Se poate constata că denumirea este respinsă, pe de o parte, dacă există posibilitatea identificării, cu privire la medicamente similare, a unei asemănări în ceea ce privește forma scrisă și/sau verbală, ținând cont de contextul medical și/sau condițiile de utilizare și/sau calea de administrare, iar, pe de altă parte, dacă, în ceea ce privește remediile din aceeași clasă terapeutică sau dintr-o clasă terapeutică diferită, denumirea inventată *dă indicații asupra unei probleme de sănătate publică*, respectiv, iarăși, dacă există *posibilitatea identificării unei asemănări* ținând cont de *contextul medical și/sau condițiile de utilizare sau calea de administrare!* (atragem atenția asupra formulărilor evidențiate grafic prin italice).

Pentru faza [b], cercetarea terminologiei respective are în vedere existența și funcționarea practică a reglementărilor impuse medicului de familie, privitoare la conceptul „Brand vs. DCI” [= Denumire Comună Internațională], cuprinse în documente care vizează:

- prescrierea rețetelor după normele DCI;
- prescrierea medicamentelor conform „Contractului Cadru 2011”;
- „regulile de bună practică farmaceutică” etc.

Dat fiind faptul că studierea legislației referitoare la denumirile medicamentului conduce spre constatarea că aceasta, fără să i se poată imputa direct exacerbarea unei funcții „criptice” a limbajului, impune folosirea unei terminologii străine și chiar rebarbative consumatorului

din România; problematica investigării, din perspectiva cunoașterii spațiilor discursive, își poate propune ca obiective:

- modul concret cum funcționează în plan social legislația actuală referitoare la denominația „internațională” a medicamentului;
- procedeele decodării termenilor din discursul endogen în funcționarea relației „denumire comercială” vs. „DCI”.

2.4. Nu ne propunem să ne oprim, acum, asupra analizei nomenclatoarelor de specialitate strict actuale; o trecere în revistă am făcut pe baza unui *Vademecum medicamentorum*, publicat de Gheorghe Dănilă („Polirom”, 1999): parcurgerea unui inventar ce cuprinde în jur de 4500 de intrări (cuvinte și sigle-simboluri) conduce la constatarea că cititorii cu o formație științifică medie și de oarecare cultură pot recunoaște, după diferiți indici, semnificația a aproximativ 1% dintre termenii de specialitate (Dumistrăcel 2000; Dumistrăcel et alii 2011^a: passim). În contemporaneitate, procentul este chiar inferior, căci TMF românească se află într-un proces radical de schimbare, într-o manieră caracteristică mondializării domeniului în zona producției și a pieței medicamentului, accentuându-se existența și funcționarea a două paliere terminologice distincte în ceea ce privește comunicarea dintre emițător și receptor; referința este la *discursul endogen*, devenit unul internaționalizat, și la cel *exogen*, practicat de specialiști în comunicarea, obligatorie, cu beneficiarii obișnuiți ai tratamentului medicamentos. Prezintă interes, pe de altă parte, studierea efectelor utilizării unei așa-numite *lingua franca* a farmaciei (având la bază denumirile științifice ale principiilor active ale medicamentelor), care instituie, pentru comunicarea uzuală, bariere lingvistice insurmontabile.

Interesul nostru, într-o fază de proiectare a unei investigații de ansamblu, se îndreaptă spre diversiunea pe care o reprezintă, pentru medicamentele propriu-zise [M], adevărata concurență, în ceea ce privește contactul cu utilizatorii tratamentelor alternative [TA], reprezentate de așa-numitele produse naturiste, „suplimentele nutritive” sau „suplimentele alimentare”, prezente în farmacii, un mediu comercial în care se produce un transfer de imagine în favoarea produselor din clasa TA.

În zona la care ne referim, transparența nu este oficial prohibită, nici în ceea ce privește mesajul verbal, nici mesajul iconic, cu acțiune directă în ceea ce privește în primul rând textele de contact reprezentate de ambalaje, prospecte și de publicitate (în cazul de față nefiind vorba de rețete, un tip de texte de contact din spațiul discursiv

strict interdisciplinar, dat fiind faptul că în rețete sunt înscrise numele substanțelor principii active, iar nu denumiri comerciale).

2.5. De la „Anti-age” la „Hapciu!”, scurtă aplicație pe «texte de contact»

Deși descifrarea, la diferite niveluri ale competenței idiomatice, este (mai precis: *a fost*) avută în vedere și favorizată și prin denumiri ale produselor farmaceutice propriu-zise (de tipul *Antinevralgic*, *No-spa*, *Rytmonorm*, *Triferment* etc.; cf. Dumistrăcel 2000; Dumistrăcel et alii 2011^a), iar o oarecare transparență poate fi identificată și la alte medicamente de sinteză (de tipul ***Fluimucil***, ***Hemorzon***, ***Torvacard***, ***Ascord***, ***Cordarone***; menționăm faptul că toate denumirile citate în continuare pot fi găsite pe internet), această trăsătură, manifestată uneori chiar prin agresivitate verbală și iconică, este o dimensiune esențială a denumirilor pentru remediile fitoterapeutice, naturiste, și pentru așa-numitele „suplimente”.

Pentru produsele de diferite categorii, se conturează trei situații/ etaje ale explicitului, în funcție de receptor (de nivelul cultural al acestuia), în discuție fiind, așadar, elemente ce țin de variația diastratică a limbajului:

- **α**: primul strat, hiperspecializat, care vizează un destinatar familiarizat (sau numai presupus familiarizat) cu terminologia medico-farmaceutică; câteva astfel de denumiri:

a) ***Helminon*** (antihelmintic; vezi elementul de compunere *helmi-*, cu sensul „referitor la helminți”, denumire științifică generică pentru viermii paraziți intestinali);

b) ***Colonhelp*** (detoxifiant; compusul este rezultatul sudării a două cuvinte, din două sfere lexicale diferite: *colon-*, care face parte din terminologia de specialitate, cu sensul cunoscut, și un cuvânt englezesc, din limbajul curent, *-help* „ajutor”);

c) ***Torvacard***, ***Calmocard*** (ambele cu formantul *-card* „[referitor la] inimă”);

c') ***Ascord***, ***Cordarone*** (ambele cu formantul *cord* „inimă”).

În această categorie, însă din domeniul cosmeticelor, situându-se în zona apelului la competența expresivă bazată pe cunoașterea englezei, pot fi plasate denumiri de studiată virtuozitate lingvistică: *Anti-age* (cf. *Anti-age*, *cosmetice anti-age*, *tratamente anti-age*, dar și *Anti-imbatranire*; /cosmetice.ro/ sau *Anti-Hair Loss* (cf. *Intragen Anti Hair Loss Shampoo*

/jurnalul de estetica.ro/; *Wella Professionals Anti Hair Loss Serum*
/beautybay.com/).

- **β**: al doilea strat, intermediar (median), presupune un destinatar mediu ca orizont socio-cultural, care poate decodifica anumite elemente de compunere aflate la baza denumirii comerciale a produsului, acestuia fiindu-i accesibile numele științifice ale anumitor afecțiuni (implicarea *competenței idiomatice*):

- a) artroză: *Artrostop*;
- b) boli cardiovasculare: *CardioBor*, *Hyper-cardio*;
- c) scleroză: *Passisclerotin*;
- d) diabet: *Fitodiab*, *Hyper-Diab*, *Normodiab*;
- e) boli ale aparatului urinar: *Hyper-uro-renal*, *Urinal*, *Urinal Akut*, *Urinal hot drink*, *Urisan*, *Uro-Magic*;
- f) afecțiuni dermatologice: *Viaderm complete*, *Viaderm skin beauty*, în special acnee: *Acneogel*, *Acneon*.
- g) afecțiuni ale ficatului: *Hepastim*, *Hepatobil* (ambele denumiri fiind compuse care conțin elementul *hepa(to)*- „referitor la ficat”; în al doilea caz, avem și formantul *bil*, care trimite la *bilă*);

- **γ**: nivelul elementar, cu trimitere la un utilizator fără studii (mai mult sau mai puțin aprofundate, care poate reține nume/neologisme/străinisme „după ureche”); acest nivel este caracterizat de un grad maxim de accesibilitate (se pot observa interferențe cu denumiri din [**β**], în ceea ce privește competența expresivă):

- a) cuvinte compuse, cu formanți transparenți: *Antistres*, *Artrostop*, *Chelstop* (pentru combaterea cheliei!), *Calmoplant*, *Larvalbina*, *Memoplus*, *Supliform*, *Tutunstop* (în anii '30 din secolul al XX-lea se difuzau reclame pentru un produs cu numele „Lasfuma Vorel”);
- b) sintagme diverse explicite (*Articulații sănătoase*, *Cartilaj de rechin*, *Curățarea ficatului*, *Mlădițe de rozmarin*, *Muguri de pin*, *Protector hepatic*, *Silueta perfectă*, *Tinctură de nalbă*);
- c) cuvinte (sau îmbinări) expresive, în care funcția fatică se realizează prin apelul la dimensiunea ludică: *Hapciu!*, respectiv prin plasarea în spațiul discursiv intim: „*Somn ușor*”.

Dacă majoritatea elementelor de compunere sugerează afecțiunea pentru care se recomandă respectivul remediu, ceilalți formanți, care se pretează la multiple combinații cu cei din prima categorie, sunt de multe ori cuvinte scurte (în limba română sau în engleză, eventual

franceză) sau elemente de compunere (uneori create *ad-hoc*), toate trimițând la obiectivul vizat, care poate fi:

1. încetarea/combateră/tratarea stării patologice: *anti-* (**Antistres**), *-stop* (**Artrostop**, **Chelstop**, **Tutunstop**), *-non* (**Helminon** [?]);
2. susținerea/ameliorarea stării de bine, optimizarea și stimularea funcțiilor organismului: *-stim-* (**Hepastim**), *plus* (**Memoplus**), *normo-* (**Normodiab**), *help* (**Silhouette Help**);
3. restabilirea echilibrului funcțional: *re-* (**Redigest**), *regl-* (**Reglacid**).

Uneori, în denumirea comercială a suplimentului alimentar poate fi recunoscut numele firmei producătoare sau un fragment din acesta: *Hyper(icum)* (**Hyper-cardio**, **Hyper-Diab**, **Hyper-uro-renal**), (*Planta*)**Vorel** (**Tonic Vorel**).

2.6. Virtuozitate privind funcția metalingvistică a limbajului; funcția conativă

2.6.1. În textul de contact de pe ambalaj pot fi prezente până la trei niveluri de echivalare, tinzând spre transparență, a denumirii unuia și aceluiași produs, ca în cazul „*Calmocard* [1]. *Calmant cardiac* [2]. *Contribuie la buna funcționare a inimii* [3]”:

- [1]. Codarea uzuală, semitransparentă; termenul *calmocard* este înțeles de un receptor avizat (prin formantul *card-*, element de compunere care trimite la afecțiunile cardiovasculare);
- [2]. Explicitarea parțială, constând în completarea elementelor de compunere (trunchiate) din denumirea comercială: *calmant cardiac*;
- [3]. Decriptarea completă, printr-o descriere în registru al vorbirii curente („contribuie la buna funcționare a inimii”).

2.6.2. Dacă, în general, în ceea ce privește denumirile remediilor fitoterapeutice seducția cumpărătorilor-pacienți se bazează pe funcția *fatică* a limbajului, de optimizare a contactului, se poate constata că, frecvent, se apelează și la funcția *conativă*, ambiționându-se, din unghiul autorității terapeutice, pătrunderea în spațiul discursiv personal al utilizatorului, prin folosirea registrului adecvat: „Amânați moartea!” (**Tutunstop**); „Să învingem bătrânețea!” (**Passisclerotin**).

2.6.3. Impactul iconicului. Mai mult decât în oricare alt domeniu al discursului public, în zona publicității pentru produsele farmaceutice de tip naturist și a mesajelor de pe ambalajele acestora, este suverană

constatarea, din sfera semioticii empirice, după care „Mutu’ ştie toate limbile”. Pentru spaţiul discursiv în discuţie, dintre cele trei «sisteme de semnalizare» reprezentate de *cuvânt*, care ţine de nivelul «logic» (cognitivul), de *imagine*, care se adresează «senzorialului» (vizualul), în legătură (după I.P. Pavlov) cu nivelul «artisticului» (expresivitatea figurilor, culoarea), acestea din urmă au cel mai mare impact asupra consumatorului de astfel de remedii pentru diferite tratamente mai la... îndemână; ne referim la un consumator care nu apelează numai decît la medic, ci se „orientează” în farmacie, influenţat de mesajul subliminal transmis de textele de contact amintite, pentru produse creditate şi prin transferul de imagine pe care îl reprezintă însăşi farmacia, ca spaţiu ce transmite siguranţă (se adaugă, desigur, în unele cazuri, şi manipularea prin cuvânt; avem în vedere şi un oarecare snobism, întreţinut prin denumirile în limbi străine, de tipul *Anti-age*).

3. Concluzii de etapă

3.1. Acţiunile şi activităţile de politică lingvistică, pornind de la considerarea problemei barierelor lingvistice şi ţinând seama de existenţa şi identificarea palierelelor terminologice, la nivelul „sistemelor de idei”, conduc spre constatarea unei deosebite de pronunţate dinamici a terminologiilor din domeniile de puternic impact sociocultural; situaţiile şi exemplele analizate ilustrează poziţionarea, pragmatică, între încifrare (paralel cu realitatea aşa-numitei funcţii „criptice”) şi transparenţă, aceasta din urmă adesea de efect spectacular (cu *feed-back* pur comercial).

Depăşirea barierelor lingvistice prin însuşirea sistematică, de către pacienţi, a „codurilor” specialiştirilor, adică a termenilor ştiinţifice pentru afecţiuni şi tratamente (Marin-Omer: 2003), este o soluţie iluzorie, de-a dreptul fantezistă.

3.2. Din perspectivă demografică şi antropologică, putem constata, de fapt, efecte lingvistice ale polarizării populaţiei, ca nivel socio-cultural, dar mai ales economic: păturile defavorizate revin, într-un cadru oarecum instituţionalizat, la o practică obişnuită, curentă, aceea a epocii tratamentelor primordiale, naturiste. Este, aceasta, o manifestare ce ne aminteşte, în fond, faza primordială a îngrijirii sănătăţii, pe bază de plante medicinale. În memoria limbii (române) descoperim exprimarea preţuirii prin enunţul frazeologic *a umbla* (după ceva sau

după cineva) *ca după iarba de leac*, însemnând „a căuta peste tot, cu interes deosebit”, imagine căreia îi putem adăuga o meditație a lui Cantemir savantul, citat de Iuliu Zanne, în ale sale *Proverbe ale românilor* (V, p. 272): „Doftorul bun știința în cap, iar ierburile în câmp le are”. Pe de altă parte, aceste începuturi ne sunt evocate de însuși numele domeniului vieții sociale la care ne referim și al științei ce se ocupă de îngrijirea sănătății: *medicina*. Termenul latinesc de la care pornesc denumirile acestora din limbile moderne, *medica*, era inițial direct asociat cu plantele: sintagma *medica herba* înseamnă „iarbă [venită] din *Media*”: este vorba de o regiune din zona Persiei, de unde a fost adusă în Grecia și lucerna (*Medicago sativa*), pe timpul lui Alexandru cel Mare, zonă din care s-a răspândit în Europa. Nu mai puțin semnificativ este, de altfel, un alt termen din memoria culturii universale: lat. *panacea* (împrumut din grecește) a denumit o plantă imaginară, servind ca remediu universal; ca personificare, după informații de profil enciclopedic, este nume al fiicei lui Esculap, o zeiță atotvindecătoare, ce folosea plantele.

Bibliografie

A. Surse

Encolpiul doctorilor seau Medicina practică (traducere de postelnicul D. Cornea/, cuprinzând *preparația (facerea) a 500 rețete*, tomul II, Iași, Tipografia: Institutul Albinei, 1849.

Episcopescu, Ștefan Vasile, *Practica doctorului de casă. Cunoștința apărări și a tămăduiri boalelor bărbătești, femești și copilărești. C-o prescurtare de chirurgie, de materie medicală și de veterinerie, pentru doctor și norod*. În tipografia Colegiului Sf. Sava, București [vezi și Piscupescu], 1846.

Piscupescu, Ștefan Vasile, *Oglinda sănătății și a frumuseții omenești. Mijloace și leacuri de ocrotirea și de îndreptarea stricăciunilor*. Alcătuită și întocmită spre folosul neamului românesc, Tipografia de la Cișmea, București, 1829.

B. Exegeze

Baylon, Christian; Mignot, Xavier, *Comunicarea*, traducere de Ioana Ocneanu și Ana Zăstroiu, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2000.

Bianu, Vasile; Glăvan, Ioan, *Doctorul de casă sau Dicționarul sănătății, împodobit cu 500 chipuri și vorbind despre structura și funcțiunile organelor omului, [...] medicamente, plante medicinale, pansamente [...]*, Cluj, Institutul de Arte Grafice «Cartea Românească» S.A., 1929.

Bidu-Vrânceanu, Angela; Călărășu, Cristina; Ionescu-Ruxândoiu, Liliana; Mancaș, Mihaela; Pană-Dindelegan, Gabriela, *Dicționar general de științe – Științe ale limbii*, Nemira, București, 2001.

- Charaudeau, Patrick; Maingueneau, Dominique, *Dictionnaire d'analyse du discours*, Éditions du Seuil, Paris, 2002.
- Dicționarul limbii române*, tomul I, partea II: litera C, Tipografia ziarului „Universul”, București, 1940.
- Dicționarul limbii române* (DLR), Serie nouă, Tomul VIII, Partea a 4-a, Litera P /pogrijenie – presimfire, Editura Academiei, București, 1980.
- Dumistrăcel, Stelian, *Paliere terminologice*, în „Cronica”, XXV, 2000, nr. 1, 2000.
- Dumistrăcel, Stelian, *Paliere terminologice din perspectiva stilurilor și a limbajelor funcționale; „discurs endogen”*, în vol. *Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcționale*, Iași, Institutul European, 2006.
- Dumistrăcel, Stelian; Stoica, Dan; Dumistrăcel, Irina, *Barrières linguistiques, notamment au niveau terminologique, dans des domaines de communication à grand impact socio-culturel. Approche pragmatolinguistique*, comunicare la Conférence internationale „La formation en terminologie”, organizată de Academia de Studii Economice București, în colaborare cu Association Européenne de Terminologie (3-4 noiembrie 2011), sub tipar în lucrările Conferinței.
- Dumistrăcel, Stelian; Hreapcă, Doina; Botoșineanu, Luminița, *Variația diastratică și variație diafazăică în comunicarea specializată: paliere terminologice*, comunicare la Conferința Internațională «Lexic comun / lexic specializat – frazeologie, stilistică, traductologie» (Ediția a IV-a, Galați, 15-16 septembrie 2011); în curs de publicare.
- Dumistrăcel, Stelian; Hreapcă, Doina; Botoșineanu, Luminița, *Bariere lingvistice și conceptul «Pharmaceutical Compliance»*, comunicare la Al 11-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Limba Română de la Universitatea București: „Limba română: direcții actuale în cercetarea lingvistică” (9–10 decembrie 2011).
- Marin-Omer, Ioana, *The Role of Medical Special Code and Slang in Communication between Doctor and Patient in Oncology Departments*, în vol. *Limba și vorbitorii* (editat de Tatiana Slama-Cazacu), Editura Arvin-Press, București, 2003.
- Micul dicționar academic*, vol. I, literele A-Me, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
- Munteanu, Cristinel, *Reflecții privind «funcția criptică» a limbajului medical*, în „Limba română” (Chișinău), XX, nr. 1-2, 2010.
- Ursu, N.A., *Formarea terminologiei științifice românești*, Editura Științifică, București, 1962.
- Ursu, N.A.; Ursu, Despina, *Împrumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare (1760–1860)*, [vol. I], *Studiu lingvistic și de istorie culturală*, Editura Cronica, Iași, 2004.
- Ursu, N.A.; Ursu, Despina, *Împrumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare (1760–1860)*, vol. II, *Repertoriu de cuvinte și forme*, Editura Cronica, Iași, 2006.
- Véron, Éliséo, *Entre l'épistémologie et la communication*, CNRS Editions, Paris, 1997.

C. Reglementări, legislație

- Ghid privind exprimarea concentrației în denumirea comercială a medicamentelor de uz uman (2010).

Hotărârea Consiliului Științific al Asociației Naționale a Medicamentului și Dispozitive Medicale, nr. 2/29.02.2008: *Ghidul privind denumirea medicamentelor de uz uman*.

Id., Anexa 1: abordarea problemelor referitoare la *denumirile comune internaționale* (DCI) în cadrul *denumirilor inventate* propuse (DI).

Ordin nr. 75/2010 pentru aprobarea Regulilor de bună practică farmaceutică.

Ordinul Ministerului Sănătății din 1 aprilie 2009 privind prescrierea rețetelor pe DCI.

Reglementări privind modalitatea de gestionare a propunerilor de denumiri comerciale tip „umbrelă” și alte denumiri comerciale pentru medicamentele de uz uman în raport cu denumiri ale suplimentelor alimentare, ale produselor cosmetice și ale dispozitivelor medicale (2012).

Regulamentul de prescriere medicamente din Contractul Cadru 2011, anexa 30.

Figura 1. PROPUNERE DE ARBORE DE DECIZIE [1]

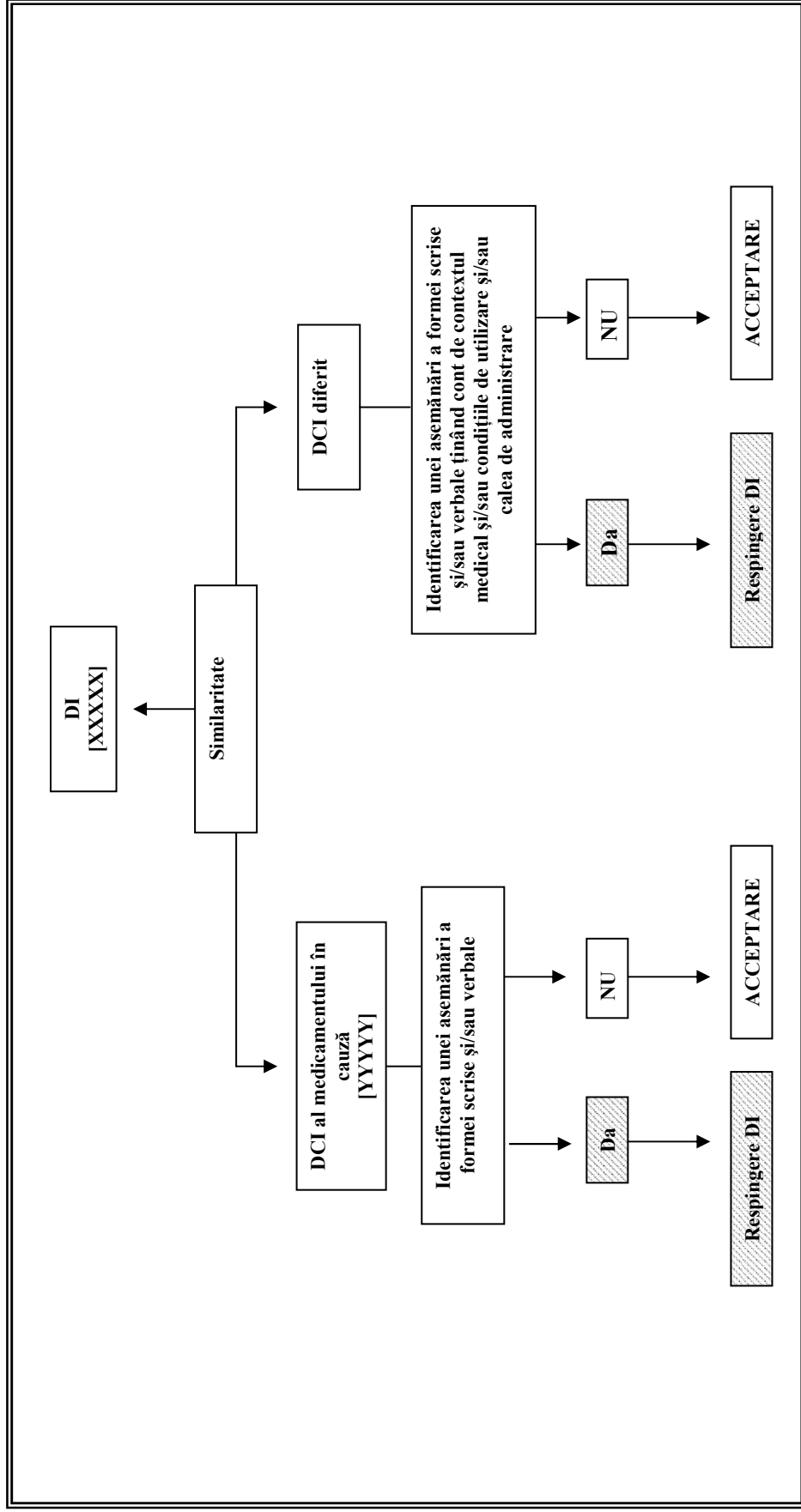

Figura 2. PROPUNERE DE ARBORE DE DECIZIE [2]

